Irène Ralimà (FB)

Auteur(s) : Rabearivelo, Jean-Joseph

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

1 Fichier(s)

Citer cette page

Rabearivelo, Jean-Joseph , Irène Ralimà (FB), 1931-08-12.
Claire Riffard, équipe francophone, Institut des textes et manuscrits modernes (CNRS-ENS) ; projet EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle).
Consulté le 26/04/2024 sur la plate-forme EMAN :
https://eman-archives.org/francophone/items/show/1660

Description & analyse

DescriptionTexte en malgache. Texte de la nouvelle, daté d'"avril 1923", avec un "diarin'ny Irène Ralimà" intitulé La dernière Héloïse na ny feon'ny famoizam-po.
Éditeur(s) de la ficheResztak, Karolina
RévisionJar Luce, Xavier (18-07-2015)

Informations générales

LangueMalgache
Cote

- NUM PRO REV FB IRENE
- RV.FBIR

Nature du documentCopie de microfilm
État général du documentBon
Localisation du documentBNF (CR)

Présentation

Date1931-08-12
GenreRécit
Mentions légalesFiche : équipe Manuscrits francophones, ITEM (CNRS-ENS) ; projet EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons

Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
Éditeur de la ficheClaire Riffard, équipe francophone, Institut des textes et manuscrits modernes (CNRS-ENS) ; projet EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Information sur la revue

Titre de la publicationFandrosoam-Baovao
Notice créée par Richard Walter Notice créée le 16/12/2014 Dernière modification le 01/09/2022

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/francophone/items/show/1660?context=pdf

12/08/31

PEJIN' NY LIT[illegible]

TANTARA INDRAY MISEHO

Irène Ralimà

Feno vahoaka Antsampanimahazo. Vehivavy no androatokon' ireo olona ireo, ary mbola tovony ny ankamaroany.

Mitakoritsika anaty lamba ny mpisakaiza, dia manao hehy valaka kely, dia mikakakaka, dia tena manao farahehy ka tsy mangina raha tsy banjinin' ny polisy tampoka.

— Tamy ! tamy ! hoy ny feo maromaro avy any an-doha-lalana.

Nitopy tany avokoa ny fijery, ary ireo laharam-posiposy mitanjozotra avy eo, dia andriambin' ny mason' ny mpitazana, ka misintona azy hahararaka ny famindrany.

Veloña indray ny tabataba sy ny horakoraka. Resaka be mila hankarenina, tapahin' ny hoe: *Tanteraka... saingy tsy nisy izao, ka nipitrapitra foana ! na... saingy niampy an' itsy ka tonga haingon' adala !...*

Mandalo ihany ny posiposy. « Efa kely sisa dia ny an' ny mpanambady » hoy ny zazavavy iray teo amin' ny *trottoir*, nihodina nilaza tamin' ny teo aoriany.

Vao mainka niantrana ny mpijery. Vetivety tokoa dia ireny ny tena nandrasana.

Fa teo anatin' ny horakoram-pideram sy fanirian-tsoa, dia inay kosa nisy antso tokana, sempotra sy tapatapaka nanao hoe:

— « Vonjeo aho, fa maty !... Maty !... »

Ny olona teo anilan' ny toerana nivoahan' izany feo izany, ka niondrika namonjy ilay safotra tampoka, dia nahare tohiny malemy dia malemy toy izao:

— « *Izy tokoa re ! Izy marina !* »

Ary tamin' iny hariva iny ihany, dia niely eran' ny Tanàna izao vaovao izao : « Torana tao Antsampanimahazo i Ramatoa Ralimà, raha nandalo indrindra ny posiposy nitondra an-dRavalison sy Rahely, mpivady vao nampakarina. »

II

Tapa-bolana taorin' izany.

Tafara-dalàna teo Ambatonakanga izahay sy Ravalison sakaizako. Ny anton-dresakay dia ilay vaovao, izay mbola tsy lefy fa vao mainka nohodidinin-tsaho samy hafa, nisého tamin' ny nadro nampakarany vady.

« Mba fantatrao anefa io zazavavy io fara-faharatsiny ? » hoy aho taminy.

— « Ny anarany aloha, dia ny harivan' iny vao mba nandre azy, hoy izy. Raha ny amin' izay tarehiny indray, tsy mbola hitako velively akory. »

Nangina aho, fahagagana lehibe hoahy ny nolazainy tamiko ; indrindra koa fa be loatra ny tsaho reko, ka tsy sahiko ninoana avy hatrany ny tenin' ny sakaizako.

Nandroso ihany izahay. Teo amin' ny kihon-dàlana iray, dia iny nisy posiposy nandeha miadana dia miadana.

Vehivavy iray hatsatra dia hatsatra sady mahia dia mahia no entiny ; mitafy bodofotsy izy io. Olona iray no nanaraka mampielo azy. Hita amin' izany fa reraka mafy ilay marary, satria atahorana na dia ny herin' ny masoandro hariva aza.

Vao tsy nifanena akory izahay, dia nisy olona iray niato teo ampovoan-dàlana, ka nibitsibitsika tamin' ny namany, sady nibanjina fatratra ny sakaizako sy ilay marary eo alohany.

Hitako izany, ka niantomboka nijery io olona io aho, fa ninoako ho tena nifosa anay mihitsy izy. Ndeha hilaza ny hitako tamin-Ravaly aho, nony tsinjoko tampoka fa niantsambotra ilay marary, raha nandalo anay indrindra.

Taitra ilay mampielo azy, ka nampijanona haingana ny posy. Ramatoa marary kosa torana.

Nijanona izahay, ary vetivety foana dia feno olona teo anoloanay.

— « Iono Ralimà, ilay torana tamin' ny fampakarana tamin' ny 8 juillet ! » hoy ny sasany.

« Mararim-pitia izy io, » hoy ny hafa.

— « Izao no manenina !... Ilay Andriamatoa koa no mba ratsy !... Izany ihany ireny lehilahy ireny ; asainy manantena hianao, nefa ilaozany nony avy eo ! »

Maro sy tsy mitovy toy izany ny tenin' ny vahoaka. Hitako mivalo harika Ravaly nahare izany.

Sarotra tamiko ny handà fa ny sakaizako no nahatonga izao ; nefa kosa, noho ny teniny tamiko, dia tsy sahiko indray ny hino fa izy no tena fotony.

— « Fantatrao ve ? » hoy aho, nibitsika azy.

— « Olona vao izao izy no hitako. » hoy izy.

Nitombo ihany ny vavan' ny olona, koa nihamaro toy izany koa ny fitsarany.

Minitra vitsy foana, dia re fa maty Ralimà..., ary izay rehetra nanatrika teo, dia nanozona ny anaran' ny sakaizako.

III

Nalahelo fatratra aho ny ampitson' io, raha nahare fa nisintaka Rahely. Nanontaniako an-dRavaly ny anton' izany, ka nolazainy tamiko fa noho ny tsaho ratsy nandoto ny anarany.

— « Tsy omeko tsiny izy, hoy izy tamin' ny farany. Tena biby aho raha marina ny fiampangan' ny vahoaka ahy ! »

Nitomany izy ; izaho koa mba nisento.

— « Raha mba misy porofo, na dia iray ihany aza, hita maso hanamarinako tena, hoy izy, dia ho voavonjy ny voninahitro, sady hiverina ny fianako ! »

Nitsangana aho, ary nianiana taminy fa hitady an' izany.

IV

Androtr' io ihany, dia nandona tao amin' ny ray aman-drenin-dRalimà aho. Nampandroso ahy ireo, dia nilazako ny adidy noraisiko, ary niara-nidinika tamiko ny amin' ny hanantanterahako azy.

—« Azoko atao ve, hoy aho, ny hijerijery ao amin' ny taratasin' Itompokovavy ? »

Nomeny malalaka aho, ka nentiny tao amin' ny efi-tranon' Itompokovavy.

Ny zavatra nojereko tao voalohany dia ny bokiny rehetra, satria fantatro fa anatin' ireny no toerana tian' ny tovovavy hanafenana ny zava-tiany indrindra.

—« Iza no famakiny indrindra amin' ireto ? » hoy aho, nanondro teo amin' ny fitoeram-boky kely eo an-dohafarafara. (1)

—« Ity, » hoy reniny, naka boky mifono hoditra iray.

Novelariko io : **La Nouvelle Héloïse.**

Ny pejy lohandohany navadibadiko dia feno tsipika manga sy mena. Novakiko ny sasantsasany tamin' ireny, ka izao no hevitro : olona faran' izay *sentimentale* sy *impressionnable* (malemy fo sy mora taitra) i Ralimà.

Tampoka, niato aho ; nihasarotra ny fiainako, ary nisy afom-pifaliana nanazàva ny tarehiko ; eo amin' ny pejy farany amin' ilay boky, misy taratasy vitsivitsy niara-nozairina taminy, izay feno sora-tànana, ary mitondra izao loha-soratra izao:

La dernière Héloïse

na ny feon' ny famoizam-po

(diarin' i Irène Ralimà

hatramin' ny faha-15-n' ny taonany)

V

....

19 ... oo. — Ny isan' ny mampamoi fo ahy indrindra anefa, dia ny ... try ny fitiavako. Tia olona tsy mandala ahy aho, hany ka tsy sahy mamboraka ny fitiavako aminy.

....

1 Juil. — Reko androany fa hisoratra amin' ny herin' ny anio izy. Mbola tsy tanteraka anefa ny faharavoan' ny fitiavako, satria mbola misy fanantenana amiko !

....

7 Juil. — Indrisy ! ry malalan' ny fanahiko ! Indrisy ! ry nofin' ny fitiavako ! ry tsy fantatro afa-tsy anarana, ary tsy andnako afa-tsy amin' ny fahitana azy lavitra ! Ravalison ô ! Tsy manome tsiny anao aho, fa mandatsa kosa ny fitiavako... nahoana moa no tsy nolazaiko anao ny fisian' izany ? nahoana no notanako ho ahy samy irery izy ?

Rahampitso hianao dia ho lasan' ny hafa ! Hihamatroka amiko daholo ny fahazavana rehetra !

....

Izany no novakiko tamin-dRavalison sy Rahely, izay nantsoiko hanatrika ahy tao aminay.

Nitomany Rahely. Nigogogogo ny sakaizako. Izaho koa mba tsy nahatana ny ranomasoko....

— « Aoka hotaperiko ny diariny », hoy Rahely.

Dia nampiany toy izao teo amin' ilay boky fitadidiana :

25 Juil. — Ny famakina an' ity dia nampiverina ahy, ary nampitombo ny fitiavako !

« Ralimà ô ! mamela anao aho — toy ny tokony hamelàna ny resy rehetra ! »

J.-J. RABEARIVELO.
(Avril 1923)

(1) Tokony holazaiko fa boky malaza avokoa no hitako teo. Olona ankevitry ny ho nahita fianarana i Ralimà, ary tsy maintsy no tena nahay teny frantsay tantoraka raha hahazo ny lazain' ireny.

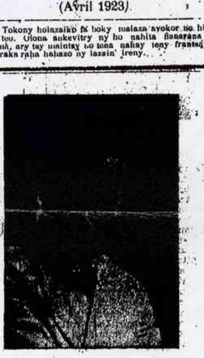

Photo Razafitrimo

J.-J. RABEARIVELO

Kelimanjakanilanitra no anaran' ilay voninkazo kely fahita ery andohasaha sy eny am-bala-parihy.

Gasy dia gasy ny anarany, ohatrohatra mahafinaritra indrindra no iantsoana azy ; sady manehoeo !

Mba tiako iantsoana an'ity « masoandro vao misondrotra » ity io anarana io (raha tsy hanafitohina azy), raha momba ny Literatiora.

Raha ny taona, mbola *kely* **Rabearivelo. Ny 4 Mars 1901 no hitako eo amin' ny alimanaka fa naterahany. Nefa** *manjaka* **sahady ny lazan' ny asany, eo amin' ny** *lanitry* **ny Poezia sy ny Soratra. Tsy eto amin' ny Nosy ihany, fa any amin' ny Kontinetra hafa koa.**

[illegible] eo ana[illegible] ny feo farany [illegible] eto amin' [illegible].

Firary amin' [illegible] no mametsovetso — [illegible] eto anatin' ny 16 [illegible] — mila lo tokoa ny fanahiny. Saingy, nisy dia tankina, nisy nanivaka, nisy nibarareoka aza, fa Rabearivelo, dia mihira toy ny rafilovy mandrakariva, sady mahavitra no mainka mihamanga arakaraky ny fanginan' ny hafa.

Manana fomba iavahany amin' ny maro izy ; sady mampiseho ny ankehitriny, no [illegible] ny fahagola. Ny tononkirany dia maneno amin' ny feo manokana noho ny mahazatra, nefa mahaliandiadia toy ny haintsan' ataolo. Noromboniko tao amin' ireo maro kononiny mbola havoaka ity *Mpitsoka sodina* **eto ambany ity. Nahoana ? Ao dia ao Rabearivelo : Vaovao, hafahafa, nefa nony farany : velovelo gasy, vazaha fitanisa, tsy mila rima.**

Amin' ny [illegible] frantsay, dia ampitondrainy [illegible] ny gazety 120 mahery, ary izany saina gasy *kely* **izany dia miely patrana eran' izao tontolo izao. Noho izy, dia efa fantatry ny hendry sy ny manan-tsaina ny poeta malagasy any Eropa. Nanao tononkira frantsay boky telo izy, efatra akory aza mbamin' ilay** *Enfants d'Orphée* **ho tonga eto Antanana amin'ity volana ity. Moa tsy ravoravo hianao raha mandre fa ireo bokiny dia efa nadikan' i Edward Fliut amin' ny teny englisy, vitan' i M. Lionello Fiumi amin' ny teny italiana, ny Espaniola mamaky azy noho Jorge Guillemo nandika azy amin' ny fitenindrazany. Toy izany koa ny Alema, fa Hantz Friedmann efa nanao azy amin' ny tenim-pireneny ! Tsy voninahitra asatroka an-dRabearivelo irery ihany izany fa ho an' ny Malagasy rehetra rahalahiny koa. Iderako azy io.**

Tsy isika ihany no tia azy, fa ireto dia babony sahala amintsika : *Officier de l'O.U.M.H.* **izy, sady** *Membre à vie de l'Académie Internationale.* **Ny poeziny sy ny asany no nametrahana ireo eo an-tratrany. Mendrika izy.**

NY AVANA

MPITSOKA SODINA

Ny sodinao
Dia namboarina tamin' ny taolan-dranjon' omby mahery,
Ary nampalesinao teny an-tanety karankaina
Kampahin' ny hainandro ;
Ny sodiny
Dia nataony tamim-bararata miarantran' ny rivotra,
Ary noloahany teny amoron-drano mikoriana
Mamo nofim-bolana.

Miara-mitsoka azy ao anatin' ny hariva hianareo,
Toa te-hitana ilay lakam-boribory
Rendrika ery amoron' ny lanitra ;
Toa te-hisintona azy
Amin' ny vintany ;
Nefa, ny antsonareo mamelovelo,
Moa ve ren' ny jinan' ny rivotra,
Sy ny tany, sy ny ala,
Sy ny ony, sy ny onja
Sy ny fasika ?

Ny sodinao
Mamoaka feo andrenesana dian' omby mandrongatra,
Mirimorimo mankany an-kay
Ary miverina mirimorimo avy any,
Main-ketaheta sy hanoanana,
Nefa qdaboky ny havizanana
Eo am-bodi-hazo tsy misy aloka
Na voa, na ravina,
Ny sodiny
Toa bararata milefitra
Amin' ny lanjan' ny voro-mandalo —
Tsy vorona azon' ankizy
Ka mifohafoha volo,
Fa vorona sara-namana
Mijery alo-tena tilonorana
Eo amin' ny rano mandalo,

Ny sodinao
Sy ny azy —
Manina ny zava-niandohany
Ao anaty alahelonareo hiraina.

J.-J. RABEARIVELO

Ny E[illegible]

[illegible] sy fahaizana. Nihorehan' izay Vazaha nanatrika ny fampisehoana natao' ny *Croix Rouge Malgache*, tao amin' ny Teatra, tamin' ny antenantenan' ny volana Juillet teo. Hipoka ny trano. Ny nahataitra kely : [illegible] isaina isika Gasy !.... Nefa [illegible] fanasoavana ho an' ny kilongantaika no fototry ny fampisehoana tao. Variyaziana sa tsy manampo ? Manonera, manonera !

Ny natao rehetra dia [illegible]koa, fa tsy aritray : nitsaoky volana ny nanatrika sy ny gazety vazaha fa loaka an-tsakany sy an-davany ny nilalaovan' ireo zatovovavy sy zatovolahy mpianatra ho dokotera sy ho mpampivelona ny teatr' i Molière, ny fizarana faharoa amin' ny « *Le Malade Imaginaire* » Sarotra io, hoy ny gazety vazaha, tsy hain' ny mpanavao, nefa nahatalanjona, fa vitan' ireo soavatsara ireo, tsy hisy hokianina, fa nahafaly sy..... tsy nampoizina.

Rafitra aza ny gazety « *Le XXe Siècle* » mamosaka heyitra hoe : Ahoana no tsy tohizan' iny fihetsehan' i Dr. Renaud iny : [illegible] hanao sy hilalao, ireo asa fatratra noforonin' ireo mpanao teatra frantsay ngezalahy, ireo zatovo gasy marani-tsaina eto an-tanana. Sady fampielezana ny hasoan' ny fahaizana frantsay izany, hoy izy, no fampianarana azy ireo hahay «handihy raha fararano» rehefa manao teatra. Ny hahita ny mpanao tsy ho sarotra, ny toerana koa tsy hanahirana, ary ny mpijery (na vazaha na gasy) ho rano lava.

Marina dia marina izany, hoy izahay. Tongava soa. Raha ny momba ny teatra — ny tantara sy ny fanaovana azy ary ny mpanao — mbola lavitra dia lavitra isika, na ny mpamorona, na ny mpilalao, na ny mpijery. Mba misia tokoa ny « hitsikitsika mandihy, hianaratsika raha fararano ! »

Stanislas Ra. . . . . iza ? Malaza io Stanislas io. Toa eny amin' ny sarety, eny amin' ny arabe eny no raharahany. Ary io *arabe* io indrindra no mampaneoheo ny lazany ! Indroa taona izao dia Stanislas Ra. . . . . anona ihany no voalohany tamin' ny dia am-bisikileta, hatrany Antsirabe ka hatreto Iarivo. Resahin' ny olona, aposaky ny gazety ny sariny eto Madagaskara. Natao sinema koa, ka naseho tao amin' ny Grand Hôtel, ary indro fa nalefa any Vincennes, any Paris, ho hitan' izao tontolo izao ; fa **Stanislas** no nahafaka an' Antsirabe-Antananarivo, tao anatin' ny 16 ora tamin' ny bisikileta. Ny 30 lahy mpifaninana hafa, tsy nisy nanaraka azy. Dia hivanaka ny mpijery sinema ao Vincennes, mahita ny fitsotrany. Dia handeha ny mpanao gazety isam-pirenena hitantara ny naditsok' i **Stanislas** ; fa saingy mampalahelo, fa ny mpamaky gazety any an-tany hafa rehetra, raha mamaky ny hoe **Stanislas** dia tsy mahazo an-tsaina, fa io anie ka gasilahy mba fatra-pitsoriaka amim-bisikileta...... Nahoana ? Hadinoana ny nanome ilay anarany gasy, amin' ny karatra isan-dahy hoe : Stanislas Ra.....? ? — Rarivotra !!... Asa lahy !

Mba tombon-kase ny maha-malagasy antsika anie io « Ra...... » io, ka aza avalona. Indrindra fa rehefa manambana ho re laza sahala amin' itony an', i Stanislas Ra....anona itony ; mba soa fametaka ihany ny anaran-gasin' ny tena ahafataran' ny any an-koatran' i Madagaskara antsika, sy tsy hifanjevoanaamin' ireo Stanislas rehetra amin' izao tontolo izao.... ka mba ifampanontaniare : Stanislas-Ra.., iza indrindra io ? ?

Stily Moderna (?) Isan' ny mba sarotra gasina indrindra ireo teny, ireo, indrindra fa raha ny momba tao-trano sy ny bikan-javatra no itenenana azy, ka hany hery soratana gasy. Ny an-

---

Ny Fampisehoana

Ataon' ny zanatany samihafa ao Paris

(*Exposition coloniale internationale*)

Dr Rajaobelina, ilay isan' ireo nanatrika ny fampisehoana any Vincennes, dia nizara ny fahafinaretana amintsika. Indro roatanisany eto ny amin' ity zavamahazendana ity ho an' ny be sy ny maro.

Araky ny re dia faninefany amin' ny fampisehoana malaza, teto Paris, ity : Ny voalohany, tamin' ny taona 1855 ; ny faharoa, tamin' ny taona 1878 ; ny fahatelo, tamin' ny taona 1900 ; ary dia ny faninefany, ity amin' ny taona 1931 itsahintsika ity.

Ny telo mialoha dia tsy manan-kolazaina izahay, fa ity atrehinay ankehitriny ity dia tapitr' ohatra. Azo ampiasaina aminy daholo ny adjektifa enti-milaza ny hatsarana rehetra, ary azo lazaina aza, fa mbola tsy ampy izany, ka tokony hamoronana, raha azo atao.

Ny baiko hoe « *Exposition* » aloha, raha hazavaina, amin' ny teny malagasy, dia fampisehoana zavatra hiharihary tsy misy miafina ny endriny rehetra, araky ny azo atao. Mifanohitra amin' ny fanafenana na fanarontsaronana izany. Ny heviny mivatana izay, fa ny heviny mivily kosa, rahefa aseho ny zavatra, dia ny hoe : fampiderana mbamin' ny fampitaha. Koa ny fampisehoana dia natao, anoloan' ny afaka hijery ny zavatra aseho, fa fampiderana sy ny fampitahana dia anjaran' ny mijery, araky ny toetsainy mahay sy mitsaratsara, ka midera na mampitaha.

Dia tonga, ao an-tsaina amin' izany, ny faritra telo lehibe :

1· Ny mampiseho sy ny mikarakara, ny aseho. Amin' ity, dia Frantsa, anisanny lohany indrindra amin' ny firenena tonga lafatra amin' ny fahendrena ambony (*nations civilisées*).

2· Ny zavatra aseho sy ny toerana amelarana azy. Ity dia tsy anoimenana fa ny zava-tsoan' ny tany eran' izao tontolo izao no nakana santiona aseho, ary ny toerana dia eto Paris, renivohitra tampony indrindra sy tsara indrindra, eto amin' ny globy.

3· Ny mpijery dia tsy azo lazaina fa tonga eto daholo akory ny olombelona eran' *ny tany, Tsy azo atao izany*, *fa ny* hita, dia misy ny karazan' ny mponina eran' izao tontolo izao tonga eto. Anjaran' ireny, rahefa mivoaka eto, ny midera, raha tiany, ny mampitaha ny hitany rehetra, arak' izay lanin' ny sainy. Dia azy ny mandray soa, amin' izany, araky ny zavatra hitany sy araky ny raharaha fanaony, mba hampitatra ny saina kokoa, fa tsy hijanona amin' ny fahalalan-javatra kely ananany. Hahaizany manapekevitra araky ny raharaha famaony. Eto aho,... atsy ny lalako....; ity no hafaoko-.....; izao no fidiko....; itariko atsy ny anona....: tovonako toy izao ity....; etc. etc .... Koa raha izany no vokatry ny exposition, hatao ahoana no tsy faiky ny firenena hendry (*pays civilisés*), amin' ny fanaovana ny toy itony ? Vola toy inona moa, hoy hianareo mpamaky no lany hanatanterahana ny toy ity Exposition ity ? Efa telo taona izao no nanombohana ny fananganana ireo trano, ireo lapa, ireo efitra sy ireo toerana manodidina samihafa, ny toerana manan' endrika hametrahana ny zavatra ao anatiny. Indochine izay zanatany frantsay manankarena indrindra no aoka hatao ohatra. Tapitrisa vitsivitsy hono no lany tamin' ny azy, amin' ny nananganana ilay trano lehibe foiben' ny fampisehoany (pavillon principal), manana ny endriky ny fiangonana fahagola, tany aminy atao hoe : « Temple d'Angkor », sy ireo trano fanampiny manodidina. Vola toy inona izany ! Tsarovy, anefa, fa ity exposition ity dia mbola ho ravana daholo, rahefa tapitra ny volana vitsivitsy nohaverina haharetany. Tsy dia trano vato tsy akory ireny, na biriky mafy, fa saika izy rehetra dia hoboka ny atî-rindriny. Rahefa ravana izy, dia ho azo amidy ihany ny zavatra sasany nialateo, fa tsy hahatratra na ovlana na ovlana ny lany ny vidin' ireny. Manao ahoana ny toe-tsain' ny firenena hendry sy mandroso amin' izany. Tsy mitety ny lany mba hahatanteraka ny zava-kendrena eto dia ny ahitan' ny olona betsaka eran' izao tontolo izao ny zavan-tsoan' ny tany, hampitatra ny sainy, hampitombo ny fandrosoan' ny varotra ifanaovana, hananan' ny olona fahalalana be, araky voalaza eo ambony. Tsy manana fitiavan-tena sy fireham-boninahitra amin' ny ho azy ihany i France, amin' ity exposition ity, fa mihevitra be dia be ny hafa miely patrana eran' izao tontolo izao. Maha-te-hidera foatra izao.

Ny toerana nanorenana ny fampisehoana dia tsy ao ampovoan' i Paris akory, fa amin' ny sisiny atsimo atsinanana, mivoaka kely amin' ny faritry ny tanàna, ao amin' ilay ala kely atao hoe *Bois de Vincennes*, manodidina ilay farihy mahafinaritra atao hoe : *Lac Daumesnil*.

Io farihy io dia manana endrika boribory lavalava, ka eo afovoany misy nosy kely roa, antsoina ny iray atao hoe : *Ile de Bercy*, ary ny iray *Ile de Reuilly*. Misy tetezana efatra : ny telo mampitohy ny nosy kely roa amin' ny toerana ivelan' ny farihy, ary ny iray mampitohy ny nosy roa rahateo. Ny lakana na ny kanoty aotomobilina dia samy malazo, mivezivezy manodidina ny nosy, mitety ny farihy, eo ambonin' ireny tetezana ireny. Eo ampovoan' ny nosy nanorenana ny toerana samihafa fampisehoana, isian' ny kilalao isan-karazany : soavaly de bois, aotomobilina madinika entin' ny elektrisite, azo taingenana, ka miriotra misangodina, ary mety hifandona amin' ny an' ny hafa aza fa voankendry tsy handratra, misy teatra, etc., etc..

Manodidina, io farihy io no nanorenana ireo trano fampisehoana : ny lehibe na lapa mijoalajoala, ny antonona, ny kelikely ary ny madinika. Eny anelanelan' ireny ny mpivarotra isam-pirenena, amin' ny zavatra anaovany santiona hitarihany mpividy, sy tena amidiny mihitsy, fa tsy toy ny zavatra aseho any anatin' ny trano amin' ny fampisehoana tsy akory. Tsy misy hita amin' ireny. Raha miraikiraiky, levona mihitsy, fa tsy maintsy tandremana ny amidy zavatra. Ny fomba fitandrina azy dia ny avela any an-trano ny vola, fa izay omanina ho lanina indray andro ihany no atao am-paosy. Sarotra ny tsy mividy : Ny hatsarany, ny hamorany, ny tsy fahitana azy any amin' ny toerana aihaviana, dia samy maka fanahy, hanokafana paosy avokoa.

110 hectares no haben' ny toerana lany loronan' ity fampisehoana ity, ka itsanganan' ireo trano sy lapa kanto samihafa rehetra ireo.

Ny arabe avenue Daumesnil no mampitra azy eo avaratra. Ny arabe Boulevard Poniatowski sy ny arabe Boulevard Soult no eo andrefana, ny arabe Avenue Gravelle no eo atsimo. Ny atsinanana dia lalana natao mametra azy. Izay no 110 hectares.

Vavahady roa lehibe no fidirana avy aty amin' ireo arabe Poniatowski sy Soult, dia ny poste de Reuilly sy ny poste de Picpus.

Voalaza teo fa misy lapa kanto miendrozina ao sy trano samihafa, araky ny zanatany sy ny firenena samihafa mampiseho zavatra.

39 no isan' ireny, afa-tsy ny trano madinika sy ny trano hava kely isan-karazany, mbamin' ny sala fivarotam-boky sy gazety, etc. etc.

Ireto avy, ireo trano sy lapa samihafa ireo, izay mitondra anaran' ny tany mampiseho zavatra sy ny zavatra aseho. Izao no anarany voasoratra amin' ny teny frantsay no :

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/francophone/items/show/1660?context=pdf